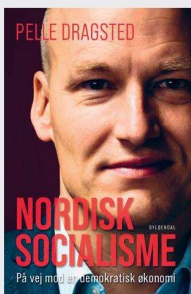

TEKST: HENRIK YDE, DR.PHIL. OG FORFATTER

Nordisk anarkisme

Findes der en bæredygtig socialisme – måske en særlig nordisk udgave af slagsen?
Anmelderen kalder Pelle Dragsteds politiske debatbog for den mest
visionære siden *Oprør fra midten* fra 1978

Titel / Nordisk socialisme
Forfatter / Pelle Dragsted
Sidetæl / 384
Pris / 239,95
Forlag / Gyldendal 2021

Pelle Dragsteds *Nordisk socialisme* med undertitlen *På vej mod en demokratisk økonomi* er den mest visionære politiske debatbog, der er udgivet på dansk siden Niels I. Meyers, K. Helveg Petersens og Villy Sørensens *Oprør fra midten* fra 1978. (Vi ser her bort fra Anders Fogh Rasmussens *Fra socialstat til minimalstat* fra 1993, som havde et mindre universelt sigte.)

Mærkværdigvis forholder Dragsted sig ikke til *Oprør fra midten*, der i sin tid blev solgt i langt over 100.000 eksemplarer og fremkaldte en omfattende debat blandt politikere, i pressen, i studiekredse, på højskoler, i sekundærlitteratur. Dragsteds bog viderefører ikke desto mindre *Oprør fra midten*'s vision om et 'humant ligevægtssamfund', om demokrati-

ets udvidelse, dens kritik af de frie markedskræfter og ikke mindst dens fremsynede kritik af forbrugerismens ødelæggelse af miljøet.

Oprør fra midten prøvede under Den kolde krig at angive en 'tredje vej' mellem kapitalisme og sovjetkommunisme. *Nordisk socialisme* forsøger efter Murens fald at rehabilitere de sociale og politiske fællesskaber, der giver sig udtryk i de danske og nordiske velfærdssamfund, men som har været under pres af de seneste årtiers neo-liberalisme – der jo ikke kun har været fremmet af borgerlige politikere, men også af Socialdemokratiet. Tænk privatiseringer af enhver art, tænk statens salg af Dong-aktier, tænk kapitalfondes spekulationsopkøb af udlejningsejendomme.

Nordisk socialisme lægger sig i erklæret forlængelse (note 243 på side 377) af de østeuropæiske økonomer, der før Murens fald plæderede for en reformeret og pluralistisk socialisme. Også de ønskede en 'tredje vej' mellem demokrati og statskommunisme. Bogen ligger også i forlængelse af den engelske sociolog Anthony Giddens, hvis værker har haft stor indflydelse i Storbritannien på opgøret med thatcherismen og dennes rå neo-liberalisme. (Dragsted nævner af en eller anden grund heller ikke Giddens.)

Dragsted har i øvrigt sine kilder i orden og henviser direkte til en lang række europæiske og amerikanske værker om politisk og økonomisk teori, navnlig fra de sidste to årtier. Dermed

kan hans argumentation gås efter i sømmene. (Det undrer dog, at han i note 81 på side 367 citerer Karl Marx' *Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie*, altså rådkastet til *Das Kapital*, på engelsk, når den dog er skrevet på tysk – og findes i ikke mindre end to danske oversættelser.)

Arbejderbevægelsens skepsis over for brugsforeninger

Nu kan man ikke forlange af en politisk debatbog til brug her og nu, at den skal begynde med Adam og Eva. Men historien går jo langt tilbage, og Dragsted giver da også korte rids af især kooperationens historie tilbage til Rochdale-væverne, der i 1844 dannede verdens første brugsforening og formulerede de kooperative grundprincipper, og til pastor Sonne der i Thisted 1866 tog initiativ til den første danske brugsforening.

Ser man lidt nærmere på denne historie, har socialisters forhold til kooperativbevægelsen ofte været tøvende. 'Danmarks første socialist' Frederik Dreier krævede ganske vist i årene lige efter enevældens afskaffelse "offentlig understøttelse af arbejdsassociationer", herunder "associerede landbrug" – altså kooperativer og andelsforetagender. Men han var i denne henseende direkte inspireret af den samtidige franske anarkist Josef-Pierre Proudhons skrifter. I de følgende årtier opstod der som bekendt en meget betydelig andelsbevægelse, men ikke på arbejderbevægelsens initiativ, derimod på bøndernes. Arbejderbevægelsen

var længe afventende, og Socialdemokratiets grundlægger Louis Pio vendte sig fra begyndelsen, i *Socialistiske Blade* nr. 1, imod tanken om brugsforeninger, idet han ikke ønskede at skabe et modsætningsforhold mellem arbejderne og de småhandlende, der ofte var lige så fattige som disse og derfor ikke

burde trues på brødet af konkurrence fra brugsforeninger.

Årtiet efter Septemberforliget i 1899 (det aftalesystem mellem arbejdsmarkedets parter som siden blev grundlaget for 'den danske model') var den danske arbejderbevægelses gennembrudsår. Men den samme indvending blev rejst, da den fremtrædende socialdemokrat F.J. Borgbjerg slog et varmt slag for kooperationen og foreslog, at partiet burde tage initiativ navnlig til brugsforeninger. Det var dengang ellers mest den anarkistiske og syndikalistiske venstreopposition i og uden for Socialdemokratiet (der var jo dengang kun ét arbejderparti), som talte »

Nu kan man ikke forlange af en politisk debatbog til brug her og nu, at den skal begynde med Adam og Eva. Men historien går jo langt tilbage, og Dragsted giver da også korte rids af især kooperationens historie tilbage til Rochdale-væverne, der i 1844 dannede verdens første brugsforening og formulerede de kooperative grundprincipper, og til pastor Sonne der i Thisted 1866 tog initiativ til den første danske brugsforening.